

TÜRK MEDYASINDA TRAFİK VE YOL GÜVENLİĞİ HABERLERİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR İÇERİK ANALİZİ

Aydan ÖZSOY*, Ebru ARIKAN ÖZTÜRK**

Özet

Türkiye’de trafik ve yol güvenliği ile ilgili olarak toplumsal farkındalığın oluşturulması ve geliştirilmesinde medyanın (geleneksel ve yeni medya) rolü büyüktür. Bu çalışmada, Türkiye’de medyanın trafik ve yol güvenliği konusuna yaklaşımları ve habercilik anlayışlarını ortaya koymak üzere, 2011 yılı Nisan-Eylül aylarını kapsayan altı aylık süreçte, konu ile ilgili çıkan haberler ve haber metinleri (öyküleri) içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmadaki analizler, ana akım medya içinde tanımlanan ve tirajları yüksek iki büyük gazete (Hürriyet ve Türkiye gazeteleri) ile kamu yayıncılığı yapan iki televizyon kanalında (TRT 1 ve TRT Haber) yer alan içeriklere yönelik olarak yapılmıştır. Çalışma yazılı ve görsel medyanın, trafik konulu haberleri biçimsel ve içerik olarak nasıl verdiğini çözümlmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: trafik, yol güvenliği, medya, haber metni, içerik analizi.

* Doçent Doktor, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
** Doktor Öğretim Üyesi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü

TRAFFIC AND ROAD SAFETY NEWS IN TURKISH MEDIA A COMPARATIVE CONTENT ANALYSIS

Aydan ÖZSOY*, Ebru ARIKAN ÖZTÜRK**

Abstract

Media (traditional and new media) has got important role to develop social awareness about traffic and road safety in Turkey. In this study, the news and news texts (stories) published in the press between April and September in 2011 about the traffic and road safety in the Turkish media were scanned and their contents were analyzed. Starting from these solutions, presenting approaches and news understanding of media channels in Turkey about traffic and road safety was aimed. Departing from this objective, two big newspapers defined in the mainstream media and having high circulation, and public broadcaster TRT were chosen. The study restricted itself with reports in two big newspapers, Hürriyet and Türkiye, and the TV news broadcasted in TRT (TRT 1 and TRT Haber). In the study while collecting data, aforesaid TV and newspapers were scanned within the framework of traffic and road safety news, and these data were analyzed by content analysis method. The study aims to analyze how the written and visual media gives traffic news as formal and content.

Key Words: traffic, road safety, media, news text, content analysis.

* Associate Professor, Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Fine Arts

** Lecturer/PhD, Gazi University, Graduate School of Natural and Applied Sciences

Giriş

Yol kullanıcıların (sürücü, yaya ve yolcu) davranışlarını etkileyen birçok faktörden birisi de medyadır. Medya, özellikle haber ve reklam yoluyla trafik kültürünü etkiler. Medyanın trafik ve yol güvenliğine ilişkin haberleri ele alış biçimlerinin, haber içeriklerinde vurgu yapılan/yapılmayan unsurlar ile toplumsal bilinçlenmeye katkı sağlayacak ve farkındalık yaratacak öğelere yer verilip verilmemesinin, güvenli bir trafik ortamının oluşmasında dolaylı da olsa etkisi söz konusudur.

Türkiye’de hem geleneksel (televizyon, radyo, gazete, dergi vb.), hem de yeni (sosyal medya ve tüm interaktif mecralar, yayınlar) medyada, başta yazılı basın olmak üzere, kullanılan dil, haberin üslubu, yeri, uzunluğu, fotoğraflar bağlamında klişeleşmiş bir habercilik anlayışı benimsemiş görünmektedir. Uzmanlaşmış habercilik anlayışının yerine ajans haberciliği anlayışı içinde haber üretilmektedir. Trafik; çocuk, ergen, genç, yaşlı toplumun pek çok farklı gruplarını kapsayan bir alandır. Ne yazık ki haberler bu farklı grupları, toplulukları ve bireyleri gözetmeden, hedef kitle analizleri yapılmadan ve haberin, hangi kitleyi nasıl etkileyeceği ve yönlendireceği düşünülmeden hazırlanmaktadır. Kim, ne tür bir bilgiye, neden ihtiyaç duymaktadır sorusu ne yazık ki pek dikkate alınmamaktadır. Trafik güvenliğine ilişkin haberler özellikle kaza haberleri olarak sınırlanmakta, trajedi ve sansasyonellik öğeleri içeren, rakamlar içine sıkıştırılmış haberler olarak yer almaktadır. Nesnel, sorgulayıcı, bilgilendiren ve belirli aralıklarla bu bilgileri tekrarlayan haberler ve habercilik anlayışı çok az görülmektedir.

Görsel medyada da benzer şeyleri söylemek mümkündür. Gerek doğrudan yol kullanıcıların eğitimlerine yönelik hazırlanan yayınlarda (eğitim programları, kısa filmler vb.), gerekse dizi film, film, reklam filmleri gibi trafik ve yol güvenliği ile ilgili dolaylı mesajlar barındıran yayınlarda ve gerekse ağırlıklı olarak trafik kazası haberleri ile sınırlandırılmış haber kuşağı yayınlarında; konu ve tema seçimi, haber öyküsünün oluşturulması, doğru mesajın ne olduğu ve mesajın görsel dille nasıl verilmesi gerektiği üzerinde yeterince düşünülmemektedir. Özellikle haber metinlerinin öyküleştirmesinde kullanılan dil ve yaklaşım son derece özensizdir. Çağdaş bir öykü anlatıcısı olarak televizyon, yoğun olarak ilgi çekici öykü anlatma çabası içinde içeriklerini oluşturmaktadır. Bu noktada “trafik canavarı” sembolü örnek gösterilebilir. Trafik psikologlarının ve sosyal psikologların vurguladığı gibi, trafik canavarı nitelmesi, hem trafikte yapılan hataları ötekileştirerek başka bir kimliğe yüklediği, suçlu olan kişiye suçlu değilmiş yanılması yaşattığı için, hem de trafiği, canavar, kötü, korkulacak bir alan olarak gösterdiği için yanlış bir seçimdir. Motorize olmaya hızla devam eden ve araçlı hareketliliği günden güne artan bu toplum yıllardır, medya aracılığıyla klişeleşmiş/kalıplaşmış bu yanlış sembolle karşı karşıya kalmıştır.

Bu çalışma 2010-2013 yılları arasında Dünya Sağlık Örgütü (*WHO*) Türkiye Ofisi tarafından yürütülen ‘10 Ülkede Yol Güvenliği (*Road Safety in 10 Count-*

ries RS10)' projesi kapsamında üretilen bir çalışma olup çalışmanın temel amacı; medyanın, trafik konulu haberleri biçimsel ve içerik olarak nasıl verdiğini ortaya çıkarmaktır. Bu kapsamda, altı aylık süreçte (Nisan-Eylül 2011), *Hürriyet* ve *Türkiye* gazetelerinde yayınlanan 133 gazete haberi ile TRT1 ve TRT Haber kanallarında yayınlanan 14 televizyon haberi içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın örnekleme iki gazete ve iki televizyon kanalı ile sınırlı olmakla birlikte, gerek geleneksel gerekse sosyal medyada trafik ile ilgili içerikler bağlamında, habercilik anlayışlarının ve konuya yaklaşımlarının çok farklı olmadığını söylemek mümkündür. Son yıllarda hem resmi kurumlar hem de sivil toplum örgütleri aracılığıyla hazırlanan kısa film ve kamu spotlarında yukarıda bahsedilen kalıp yargıların ve sembollerin kullanımlarında farklılaşma eğilimi gözlemlense de, özellikle habercilik alanı henüz bu farklılaşmanın uzağındadır.

Kavramsal Çerçeve

Karayolu trafik kazaları dünyanın her yerinde meydana gelen önemli bir halk sağlığı sorunudur. Bu kazalarda her yıl 1.25 milyonu aşkın kişi hayatını kaybetmekte, yaklaşık 50 milyon kişi de yaralanmaktadır. Bu ölümlerin %90'ından fazlası, dünya üzerindeki motorlu taşıt kullanımı esnasında ve de az gelişmiş ülkelerde meydana gelmektedir. Türkiye'de ise her gün yollarda yaklaşık 25 kişi yaşamını yitirmekte, 850'yi aşkın kişi de yaralanmaktadır. Kaza kurbanlarının çoğunluğu ise toplumun genç nüfusu içerisinde yer almaktadır. Kazalar, yaşam kaybının yanı sıra hem kaza mağdurları hem de ülkeler için önemli ekonomik zararlara da neden olmaktadır. (Arıkan Öztürk, 2016).

Yapılan araştırmalar Türkiye'de yol güvenliği konusunda önemli eksikliklerin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle de trafik kazaları ülkenin önemli bir sorunu olarak bütün çözümsüzlüğüyle orta yerde durmaktadır. Ülkede sıklıkla yaşanan trafik kazalarına neden olan başlıca etmenler şöyle sıralanabilir:

- Taşıma ortamındaki dengesizlik: yük ve yolcu taşımalarının ağırlıklı olarak karayolları ile yapılması.
- Sürücü/yaya/yolcu olarak yolu kullananların davranışları: trafikte karşılaşılabilecek riskler konusunda yeterli bilgiye sahip olmamak, trafik eğitimi konusundaki eksiklikler, güvenli trafik bilincinin oluşması konusunda yaşanan sıkıntılar, yolu kullanan insanın yaşı, beden yapısı, görme-ışıtme-reaksiyon yetenekleri ve psikolojik durumunda karşılaşılan problemler.
- Taşıtlardan kaynaklanan nedenler: taşıtların teknik muayenelerinde yaşanan sorunlar, aşırı yüklenme, teknik şartları uygun olmayan taşıtların trafikte yer almaları,
- Karayolu altyapısından kaynaklanan nedenler: tasarım ve geometri hataları.
- Trafik yönetimi, denetimi ve uygulamaya ilişkin hususlar: etkin ve sürekli

denetimin yapılamaması, trafik yönetimi konusunda yaşanan sıkıntılar.

- Hızlı ve plansız şehirleşme: altyapı eksiklikleri, hatalı ve eksik geometrideki yollar ve kavşaklar, otopark problemleri, işaretleme problemleri.
- Çevre şartları: yağışlı havalarda, buzlanma, sis, heyelan, sel, deprem vb.
- “Trafik Güvenliği” konusunda yaşanan sosyal kayıtsızlık, insanların karayolu kazalarını kişisel bir problem gibi görmemeleri ve kaza mağdurlarının sayısını azaltma amacının, gündelik yaşamda öncelik taşınamaması.

Mevcut koşullarda ve trafik ile ilgili bugünkü toplumsal bilinç düzeyinde, yılda yaklaşık 7.500 kişi trafik kazalarında hayatını kaybetmekte iken, gelecekte; artan nüfus, araç sahipliği ve araç kullanım oranı ile toplumsal bilinçlenme düzeyi de gelişmediği takdirde, bu ölümlerin artması ne yazık ki kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle, mevcut çalışmalarla birlikte yeni tedbirlerin planlanması, kazalardaki kayıpları azaltacak kurumsal, yönetsel, teknik ve sosyolojik önlemlerin ivedilikle alınması gereklidir.

Diğer yandan Türkiye’de medyanın mülkiyet yapısı 1990’larla beraber kökten değişmiştir. 1989 yılında fiilen başlayan, 1994 yılında da yasallaşan özel radyo televizyon yayınlarının ardından yeni bir dönem başlar. 1990’lar, bugün tekeli, tröstleşen hatta kartelleşen bir medyanın ilk adımlarıdır. Yeni medya düzeni herkesi; medya sahiplerini, çalışanları, okuyucusunu, izleyicisini, kullanıcılarını ve devleti derinden etkileyerek, değiştirmiştir. Bugün Türkiye’de medya alanında söz sahibi olanlar, yani medya sahipleri küçük, orta ve büyük ölçekte pek çok basın, yayın kuruluşunun da sahibidir. ‘Küresel yeni dünya düzeni’ içinde tekelleşen, tröstleşen medya alanı, içerikleri de etkilemektedir. Çalışanlar profesyonel editöryal süreçten ve özellikle sahiplik yapısı içinde şekillenen ilişkilerden bağımsız hareket edememektedir. İçeriklerle ilgili olarak nesnel, tarafsızlık, etik ilkeler ne yazık ki bu yapı içinde belirlenmektedir. Bu yapı içinde üretilen gazete ve televizyon haberlerinin de kalıplaşma, klişeleşmeden kurtulamadığı çok açıktır.

Tüm bu bileşenler ve ilişkiler içinde kuşkusuz alternatif bir habercilik ve içerik üretiminden bahsetmek zor görünse de kurumsal ve bireysel ölçekteki çabalarla bu gerçekleşebilir. Bireysel olarak yapılabileceklerin başında sosyal sorumluluk bilinci, kendini sürekli geliştiren araştırmacı kişilik ile eleştirel ve analitik bakış gelmektedir. Gündemi etkileyen medya içerikleri toplumun entelektüel düzeyini de belirler. İçerikleri hazırlayanların yaptıkları işi sorgulamaları ve analiz etmeleri önemli bir adımdır. Gündelik haber ve içerik üretiminin hızlı akışı içinde bu akışı belirleyen değil de belirlenen olan medya çalışanları bu durumu değiştirmek zorundadırlar. Özellikle alt yapıdan üst yapıya doğru bir baskı oluşturmak bu süreçte önemlidir. Bilgiye dayalı analitik ve eleştirel yaklaşan bir habercilik anlayışı üzerinden üretilen haberler ve içerikler mutlaka üst kademeleri de baskı altına alarak, harekete geçmeleri yönünde itici güç olarak çalışabilirler.

Türkiye’de Trafik ve Kaza Haberciliği Çalışmaları

Türkiye’de trafikle ilgili medya analizini içeren az sayıda çalışma mevcuttur. Süleyman İrvan ve Senem Çınarbaş Akın (2002) “Türk Basınında Yayımlanan Trafik Haberlerinin Analizi” başlıklı çalışmalarında, Türkiye’de gazetelerin gelenekselleşmiş haber değerleriyle trafik konusuna yaklaştıkları ve “kötü haber, iyi haberdır” anlayışını benimsediklerini ortaya koymuşlardır. Aynı çalışmada, köşe yazarlarının trafik konusuna yeterince duyarlı olmadıkları, gazetelerin kaza haberlerini verirken bilgilendirmeyi amaçlamadığı, olayı sansasyonelleştirecek ifade ve fotoğraflar kullanıldığı bulgularına ulaşılmıştır. İrvan ve Çınarbaş (2002), Türkiye’de olay merkezli, olumsuzluk içeren habercilik anlayışı yerine süreç merkezli habercilik anlayışının gelişmesi gerektiğinin altını çizerek. Köşe yazarlarının, okurlarca daha güvenilir bulunmalarından dolayı, trafik ile ilgili konulara daha duyarlı yaklaşmalarını, habercilikte de sansasyonellik yerine bilgilendirmenin öne çıkması gerektiğini ifade ederler.

Erkan Yüksel’in (2002), “Yerel Medya Çalışanlarına Uygulanan Bir Trafik Kazası Haberi Sınavının İçerik Analizine Dayalı Değerlendirmesi” adlı çalışmasında yerel medya çalışanlarının trafik ile ilgili haber yazımlarında çoğunlukla habere konu olan olaylardan ders çıkarmaya yönelik vurguları ön plana çıkarttıkları, yazdıkları haber başlıklarının önemli bir bölümünde yargılarını belirttikleri ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada sıklıkla başlıkta klişe ifadelerin kullanıldığı ve başlıklarla haber içeriklerinin örtüşmediği, başlıkların daha çok ilgi çekmek ve sansasyonellik için kullanıldığı da vurgulanmaktadır. Haberlerin eksik yazıldığı, bu anlamda gerçekleri tüm açıklığı ile yansıtlamadığı ve belli bazı rutinlere saplanıp kalındığı da çalışmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Fevzi Başköy (2005) tarafından hazırlanan “Medyadaki Trafik Konulu Haberlerin İçerik Analizi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında ise medyanın trafik kazası haberlerini büyük ölçüde sansasyonelleştirerek verdiği, trafik konulu haberler içinde en büyük payı kaza haberlerinin aldığı, haber başlıklarının ve alt başlıkların birçoğunun dehşet uyandıran kelime ve ifadelerle dolu olduğu, haber içeriklerinde kaza nedenleri üzerinde yeterince durulmadığı ortaya konulmuştur.

Arzu Ekici (2006) tarafından hazırlanan “Trafik Kazası Haberlerinin Medyada Sunumunun *Cumhuriyet*, *Hürriyet* ve *Zaman* Gazetesi Örneklerinde İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında da; bilanço haberlerinin basında trafik kazası haberlerinden daha fazla yer aldığı, haberlerin büyük çoğunluğunda trafik güvenliği mesajı, kural ihlali ve yol-trafik sorunlarına yer verilmediği, ölümlü kazaların daha çok haber değeri taşıdığı, kaza haberlerinin genellikle üçüncü sayfa haberi olarak verildiği, haberde dehşet ve trajedi boyutlarının ön plana çıkarıldığı, haberin %50’sinin fotoğraflardan oluştuğu ve haberde büyük fotoğraflar kullanıldığı, haberlerin medya dili aracılığıyla yeniden dramatikleştirilerek olayın öyküye dönüştürüldüğü bulgularına ulaşılmıştır.

2004 yılında Trafik ve Yol Güvenliği Kongresi’nde konuşan ve kendisi de bir

trafik kazası geçiren gazeteci Fikret Bila şunları demektedir:

Medyada trafik haberleri genel haber değerlendirme ölçüleri dışında özel bir ölçüye tabi tutulmuyor. Bu bakımdan da izleyici ve okuyucu tarafından yadırganıyor. Bizim mesleki ölçülerimize göre olağan giden bir iş, güzel yürüyen bir sistem, yüksek nitelikli bir eğitim, sıradanlaşmış bir biliş haber değildir. Aykırı olan haberdir, kötü olan haberdir, kötü haber iyi haberi kovar gibi mesleki ölçülerimiz var. Bu kendi kendimize koyduğumuz ölçüler değil, okurun ve izleyicinin ilgisi ve insan psikolojisinin zaafı mı desem, nitelikleri mi desem bunlara göre haber değerlendirmesi yapılır. Bizde trafik kuralı ve trafik kanunu değişikliği, kural bildirimini gibi eğitici yönü olan haberler genellikle birinci sayfada yer almazlar, gazeteye çok az girerler.

Bila yine aynı konuşmasında trafikle ilgili haberin gazeteye girebilmesi için dört niteliğinden bahseder. Bunlar “kaza, ceza, magazin ve sansasyonellik”tir. Ölü sayısının fazlalığı veya öleninin kamu ilgisini çeken bir isim olması haber olmasında etkilidir. Ancak Bila’ya göre trafik haberleri daima üçüncü sayfa haberi olarak görülmektedir ve facia yönü, terslik yönü, aykırılık yönü ön planda olan haberler kategorisindedir (Başköy, 2005).

Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada içerik çözümlemesi tekniği kullanılmıştır. İçerik çözümlemesi, iletişim içeriğinin sistematik ve nicel analizi için kullanılan, geniş miktardaki metinlerin analiz edilmesini sağlayan esnek bir araştırma tekniğidir (Hansen, 2003). Haberlerin içeriğini ortaya çıkarmaya çalışan içerik çözümlemesi tekniğinde amaç, metnin içeriğinde tekrarlanan unsurları ve vurguları bularak, metindeki içeriksel yoğunluğa ilişkin bulguları ortaya koymak, buradan hareketle de metnin tematik yapısını çözümlenektir. İçerik çözümlemesi tekniği, içeriksel birimlerin sınıflandırılması temeli üzerine kurulmaktadır. Metinde aranması gereken her bir tema, kavram, sözcük kendi içerisinde anlamsal gruplandırılmalarla sınıflandırılır. Metindeki anlam temelli içerik çözümlemesi ise anlamsal olarak sınıflandırılmış olan bu birimlerin inceleme konusu olan metin içerisindeki kullanım yoğunluklarının ve de anlamsal bağlarının çözümlenmesiyle gerçekleştirilir.

Bu çalışmada da trafik kazalarına ilişkin haberlerin, çalışmanın örneklemini oluşturan gazete ve televizyonlarda verilen haber metinlerinde hangi yoğunlukta ve nitelikte ele alındığı incelenmektedir. Çalışmada haberler hem metinsel (haber metni/öyküsü) hem de biçimsel (metnin kapladığı alan veya zaman dilimi, kelime sayısı, yeri, görüntü kullanımı vb.) olarak bir arada analiz edilmektedir. Çözümlemeler sonunda elde edilen veriler, medyanın trafik ve yol güvenliği konularına yaklaşımları bağlamında genel bir değerlendirmeye tabii tutulmaktadır.

Çözümleme Kategori ve Birimleri

Bu çalışmada uygulanan içerik çözümlemesi, bu makalenin karakterine, amacına ve varsayımlarına uygun olarak şu araştırma birimleri temel alınarak

uygulanmıştır. Yazılı basın ve televizyon olmak üzere iki haber mecrası sınıflandırmasıyla oluşturulan birimler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- 1.Haberin başlığı (HBA)
- 2.Haberin kaynağı (HKA)
- 3.Haberin tarihi (HTA)
- 4.Haberin anlatan/özetleyen anahtar kelimeler (HAK)
- 5.Haberin türü (HTÜ)
- 6.Haberin uzunluğu /(kelime sayısı) (HUZ)
- 7.Haberin mecrası (gazete/TV yeri) (HYE)
- 8.Haberin yapan kişi/kurum (HYK)
- 9.Haber metnini/öyküsünü kuran unsurlar: (HMU)
- 10.Haber başlığının vurgusu (HBV)
- 11.Haberin tonu (HTO)
- 12.Haberde fotoğraf/görüntü kullanımı (HFK)
- 13.Haberde drama/öyküleştirme derecesi (HDS)
- 14.Haber metninde/öyküsünde eğitime yönelik unsurlar (HEU)
- 15.Haber metnindeki/öyküsündeki yerel unsurlar (HYU)

Çalışmanın Bulguları

Çalışma süresini kapsayan altı ay boyunca incelenen iki gazetede (*Hürriyet* ve *Türkiye*) trafik ve yol güvenliği ile ilgili olarak toplam 133 haberin yayınlandığı tespit edilmiştir. İncelenen bir televizyon (TRT/TRT 1 ve TRT Haber kanalları) kanalında ise toplam 14 televizyon haberi yayınlanmıştır. Genel toplamda 147 haberin medyada yer aldığı gözlenmektedir. 133 yazılı haberden, 107'sinin *Hürriyet*'te, 26'sının *Türkiye*'de yer aldığı görülmektedir. 133 yazılı haberden sadece 4'ü köşe yazısıdır. Köşe yazılarının tümü *Hürriyet* gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca haberlerin ağırlıklı olarak kaza/sıradan kaza haberleri türünde verildiği, bunu, bilgilendirici, facia ve bilanço haberlerinin izlediği belirlenmiştir. Yukarıda bahsedilen kategoriler, aşağıda seçilen gazeteler ve TRT televizyonunda çıkan haberler bağlamında ayrı ayrı ele alınmaktadır. Çözümlemeleri özetleyen *Tablo 1*'de ayrıntılarıyla sunulmaktadır.

Hürriyet Gazetesi

Çalışma kapsamında Nisan-Eylül 2011 ayları arasında *Hürriyet*'te trafik ve yol güvenliği konularını içeren toplam 107 haber yayınlandığı görülmektedir. 107 haberden sadece 4'ü köşe yazısıdır. Diğer 103 haberin ağırlıklı olarak kaza/

sıradan kaza haberi türünde verildiği tespit edilmiştir. Bu haberleri sırasıyla bilgilendirici, facia ve bilanço haberleri izlemektedir.

Haber başlığı (HBA): Haberlerin tamamında başlık kullanılmaktadır. Haber metninden daha büyük puntolarda olan başlıklar koyu renkle haberi ön plana taşımaktadır. Başlıklar haberi özetler niteliktedir. *Örnek başlıklar: '60 trafik kazası', '75 kaza 25 yaralı', 'Börek yüklü kamyon devrildi'.*

Haber kaynağı (HKA): Haberlerin tamamında habere kaynaklık teşkil eden yer (haber geçtiği yer) belirtilmektedir. Ayrıca toplam 107 haberden sadece 6'sında ajans ya da muhabir adı verilmiştir. 101 haberin kaynağı belirtilmemiştir. *Hürriyet* gazetesinin haberleri aldığı ajanslar ise Doğan Haber Ajansı, Anadolu Ajansı, İhlas Haber Ajansı'dır.

Haberin tarihi (HTA): Kaza, bilgilendirici, facia haberlerinin tamamında habere neden olan olayın/olayların meydana geliş tarihleri verilmektedir. Sadece bilanço haberlerinde haberlerin tarihi belirtilmemektedir.

Haber anlatan/özetleyen anahtar kelimeler (HAK): Kaza/sıradan kaza haberlerinde ağırlıklı olarak trafik kazası, kaza, yaralı, ölü, devrilme, çarpma gibi kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Toplam 107 haberden, 82 tanesi kaza/sıradan kaza haberi, 19 tanesi bilgilendirici haber, 4 köşe yazısı, 1 bilanço ve 1 facia haberi. Bilgilendirici haberlerde vurgulanan kelimeler; kontroller, denetimler, cezalar, trafik ile ilgili son rakamlar, eğitim ve planlamalardır.

Haberin türü (HTÜ): Toplam 107 haberden, 82 tanesi kaza/sıradan kaza haberi, 19 tanesi bilgilendirici haber, 4 köşe yazısı, 1 bilanço ve 1 facia haberi.

Haberin uzunluğu/(kelime sayısı) (HUZ): Ağırlıklı olan kaza/sıradan haberlerinde haberlerin ortalama 30-70 kelime arasında verildiği, bilgi ve bilanço veren haberlerde bu sayının daha da artarak 100 ve üstü kelimeye kadar çıktığı görülmektedir. Köşe yazılarında da kelime sayısı 100'ü ve üstünü bulmaktadır.

Haberin yeri (gazete/TV yeri) (HYE): Haberlerin tamamına yakını (102 haber) *Hürriyet*'in Ankara ekinde (bölgesel) üçüncü sayfadan verilmektedir. 5 haber ise *Hürriyet* İstanbul (ulusal) baskısında yer bulmuştur.

Haber yapan kişi/kurum (HYK): *Hürriyet* gazetesinde çıkan haberlerin tamamına yakını (101 haber) ajans ya da muhabir ismi verilmeden kullanılmaktadır. 6 haberde ise ajans ya da muhabir, yazar ismi verilmektedir.

Haber metnini/öyküsünü kuran unsurlar (HMU): Haberler ağırlıklı olarak kaza/sıradan kaza haberleri olduğu için haber metnini kuran en temel unsurlar kaza, kazanın nedeni, oluş biçimi, ölü ve yaralı sayılarıdır.

Haber başlığının vurgusu (HBV): Haberler ağırlıklı olarak kaza/sıradan kaza haberleri olduğu için, haber başlığında da kaza, yaralı ve ölü sayısı vurgulanmaktadır. *Örn.: '86 kaza 43 yaralı', '92 trafik kazası'.*

Haberin tonu (HTO): Kaza/sıradan kaza ve bilanço haberlerinde haberlerin

karamsar/kötümser bir tonda verildiği görülmektedir. Bilgilendirici haberlerin daha iyimser ve gerçekçi bir tonda verildiği belirlenmiştir. *Örn.: 'Habercilerin arkadaş acısı'* başlıklı haber (*Hürriyet Ankara*, 29 Mayıs 2011: 1).

Haberde fotoğraf/görüntü kullanımı (HFK): Toplam 103 haberden 45 haberde fotoğraf kullanıldığı görülmektedir. Fotoğraf kullanılan haberlerin, toplam haberlerin yarısından daha az olduğu dikkat çekmektedir.

Haberde drama/öyküleştirme derecesi (HDS): Haberlerin zaman zaman öyküleştirildiği görülmektedir. Fakat ağırlıklı olan kaza/sıradan kaza haberlerinin bazılarında haberin niteliğine uygun olarak öyküleştirme yapıldığı söylenebilir. Ancak haberlerde drama ögesinin kullanımının çok da yoğunluklu olmadığı saptanmıştır. Haber metnindeki genel şablon kaza haberleri için de geçerliğini korumaktadır. Dolayısıyla da bu birimin çözümlenmesinde anlamlı sayılabilecek bir bulguya ulaşamamıştır.

Haber metninde/öyküsünde eğitime yönelik unsurlar (HEU): Toplam 107 haber içinde yer alan 19 bilgilendirici haber içinde eğitime yönelik unsurlar dikkat çekmektedir. Bu az sayıdaki haber içinde eğitime yönelik olarak; trafik denetimleri, ceza miktarları, trafik ile ilgili yasal değişiklikler, trafik eğitimi konularında haberler yapıldığı görülmektedir. *Örn.: 'Shell Ramazan boyunca ağır vasıta sürücülerine güvenlik eğitimi verecek'* (*Hürriyet*, 30 Temmuz 2011). Ancak eğitime yönelik bir görünümle verilen bu haberlerin ne kadarının bu açıdan bilinçli yapıldığı konusunda, en azından bu çalışmanın kapsamı içerisinde anlamlı bir bulguya ulaşmak mümkün olmamıştır.

Haber metnindeki/öyküsündeki yerel unsurlar (HYU): Türkiye'de trafik ve yol güvenliği konularında yapılan haberler içinde yerel olarak nitelendirilebilecek en önemli konu 'bayramlar'dır. Özellikle resmi ve dini bayram günlerinde ve bu günlere denk düşen tatillerde, özellikle trafik ve yol güvenliği ile ilgili haberlerin arttığı, haberler içinde eğitici, uyarıcı vurguların çoğaldığı söylenebilir.

Türkiye Gazetesi

Çalışma kapsamında Nisan-Eylül 2011 ayları arasında *Türkiye* gazetesinde trafik ve yol güvenliği konularını içeren toplam 26 haber yayınlandığı görülmektedir. 26 haber arasında köşe yazısına rastlanmamaktadır. Haberlerin ağırlıklı olarak kaza/sıradan kaza haberi türünde verildiği tespit edilmiştir. Bu haberleri sırasıyla bilgilendirici, facia, bilanço haberleri izlemektedir.

Haber başlığı (HBA): Haberlerin tamamında başlık kullanılmaktadır. Haber metninden daha büyük puntolarda olan başlıklar koyu renkle haberi ön plana taşımaktadır. Başlıklar haberi özetler niteliktedir. *Örnek başlıklar: '1 Ölü 4 Yaralı. Başkentte 2 ayrı kazda', 'Organları Umut Oldu'.*

Haber kaynağı (HKA): Haberlerin tamamında habere kaynaklık teşkil eden yer (haberlin geçtiği yer) belirtilmektedir. Ayrıca toplam 26 haberin tamamında ajans ve muhabir adı belirtilmektedir. *Türkiye* gazetesi haberlerin çoğunluğunu kendi bünyesindeki İhlas Haber Ajansı'ndan temin etmektedir. Yanı sıra haber-

lerde Cihan Haber Ajansı'na da rastlanmıştır.

Haberin tarihi (HTA): Kaza, bilgilendirici, facia haberlerinin tamamında habere neden olan olayın/olayların tarihi verilmektedir. Sadece bilanço haberlerinde haberlerin tarihi belirtilmemektedir.

Haber anlatan/özetleyen anahtar kelimeler (HAK): Kaza/sıradan kaza haberlerinde ağırlıklı olarak; trafik kazası, kaza, yaralı, ölü, devrilme, çarpma kelimelerinin kullanıldığı görülmektedir. Toplam 26 haberden, 22'si kaza/sıradan kaza haberi, 3'ü bilgilendirici haber, 1'i de bilanço haberidir. Bilgilendirici haberlerde vurgulanan kelimeler; eğitim, istatistikler ve hatalardır.

Haberin türü (HTÜ): Toplam 26 haberden, 22'si kaza/sıradan kaza haberi, 3'ü bilgilendirici haber, 1 bilanço haberidir. Bu da göstermektedir ki haberde öncelik olayın aktarımıdır, olayı haber vermektir. Bunun yanında olaya ilişkin genelleştirici bilgiler vererek okuru bilgilendirmek veya aydınlatmak değildir.

Haberin uzunluğu/(kelime sayısı) (HUZ): Ağırlıklı olan kaza/sıradan haberlerinde haberlerin ortalama 30-70 kelime arasında verildiği, bilgi ve bilanço veren haberlerde bu sayının daha da artarak 100 ve üstü kelimeye kadar çıktığı görülmektedir. Köşe yazılarında da kelime sayısı 100'ü ve üstünü bulmaktadır. Bu da göstermektedir ki trafik haberciliğinde olayın az ve öz biçimde aktarımı önceliklidir. Olayın ayrıntılarıyla okurun meşgul edilmesi ya da haberin öyküsünün çeşitli boyutlarıyla öykülendirilmesi gibi bir tavır bilinçli ya da bilinçsiz olarak tercih edilmemektedir.

Haberin yeri (bölge) (HYE): Haberlerin *Türkiye Ankara* (10 haber, 17 ya da 20 sayfa), *Türkiye Haber* (7 haber, 1, 9, 19. y), *Türkiye Akdeniz* (4 haber, 17, 18, 20. y), *Antalya* (3 haber, 20 sayfa), *Adana* (1 haber, 22 syf), *Türkiye İzmir* (1 haber, 19 sayfa) gibi hem ulusal hem de bölgesel eklerde dağıldığı görülmektedir. Bu veriler de göstermektedir ki trafik kazası tarzı haberler daha çok ulusal sayfalarda verilmektedir. Yerel sayfalarda ise genelde yerel düzeydeki trafik veya kaza haberleri verilmektedir.

Haber yapan kişi/kurum (HYK): *Türkiye* gazetesinde toplam 26 haber de muhabir ya da ajans adı verilerek kullanılmıştır. İHA kaynaklı haberler çoğunluktadır. Bu gazetenin içerisinde yer aldığı Medya Grubunun aynı zamanda bir haber ajansının da işlevsel olması, haberlerin kaynağının çoğunlukla bu haber ajansı olmasını gerektirmektedir de zaten.

Haber metnini/öyküsünü kuran unsurlar: (HMU): Haberler ağırlıklı olarak kaza/sıradan kaza haberleri olduğu için, haber metnini kuran en temel unsurlar kaza, kazanın nedeni, oluş biçimi, ölü ve yaralı sayısıdır.

Haber başlığının vurgusu (HBV): Haberler ağırlıklı olarak kaza/sıradan kaza haberleri olduğu için, haber başlığında da kaza, yaralı ve ölü sayısı ve kazanın geçtiği yerler vurgulanmaktadır. Örn.: '*Adana'da trafik kazası*', '*Afyon'da zincirleme kazd*'.

Haberin tonu (HTO): Kaza/sıradan kaza ve bilanço haberlerinde haberlerin karamsar/kötümser bir tonda verildiği görülmektedir. Bilgilendirici haberlerin daha nötr ve gerçekçi bir tonda verildiği belirlenmiştir. *Örn.: 'Trafik Canavarı yine mesaide'* başlıklı haber (Türkiye, 12 Eylül 2011). Örnek haberden hareketle kazaların ve trafiğin canavarlaştırılarak kötümser bir ton kullanıldığı söylenebilir. Burada kazanın tüm yönleriyle aktarılması genelde haberin okur üzerinde kötü etki yapmasına da yol açabilir. Nötr öyküleme tarzının kullanılması belki bu anlamda daha tercih edilmesi gereken bir tarzdır. Ancak haber metinlerinde çoğunlukla olayın anlatımının feciyi işlemesi nedeniyle trajik anlatıyla verildiği dikkati çekmektedir.

Haberde fotoğraf/görüntü kullanımı (HFK): Toplam 26 haberden 15 haberde fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraf kullanılan haberlerin, toplam haberlerin yarısından fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın kapsamı dışında kalmakta, ancak belki de başka bir çalışmada, haberde kullanılan görsellerin karakterinin çözümlenerek, okur üzerinde yapması olası etkiler ayrıca tartışma konusu yapılmalıdır. Çünkü görselin özellikle duyguları hedef alan etkileri bilinmektedir.

Haberde drama/öyküleştirme derecesi (HDS): Haberlerin zaman zaman öyküleştirildiği görülmektedir. Fakat ağırlıklı olan kaza/sıradan kaza haberlerinin bazılarında haberin niteliğine uygun olarak öyküleştirme yapıldığı söylenebilir. Burada da *Hürriyet*'te olduğu gibi drama öğesinin yoğun kullanımından söz etmek mümkün değildir. Ama yine de kaza haberlerinin doğaları gereği, diğer haberlerine göre drama unsuru çok daha belirgin yoğunluktadır. *Örn.: 'Habertürk TV'nin acı günü'* başlıklı haber (Türkiye, 29 Mayıs 2011).

Haber metninde/öyküsünde eğitime yönelik unsurlar (HEU): Toplam 26 haber içinde yer alan 3 bilgilendirici haber içinde eğitime yönelik unsurlar dikkat çekmektedir. Bu az sayıdaki haber içinde eğitime yönelik olarak trafik dersleri, ehliyetsiz sürücülerin durumu ve bayramlarda yollarda dikkat edilmesi gereken kurallara yönelik haberler yapıldığı görülmektedir. *Örn.: 'Korkuteli'de öğrencilere trafik dersi'* (Türkiye, 21 Mayıs 2011).

Haber metnindeki/öyküsündeki yerel unsurlar (HYU): Türkiye'de trafik ve yol güvenliği konularında yapılan haberler içinde yerel olarak nitelendirilebilecek en önemli konu 'bayramlar' dır. Özellikle resmi ve dini bayram günlerinde ve bu günlere denk düşen tatillerde özellikle trafik ve yol güvenliği ile ilgili haberlerin arttığı, haberler içinde eğitici, uyarıcı vurguların çoğaldığı söylenebilir. *Örn.: 'Dönüş de gidiş gibi olmasın'* (Türkiye, 4 Eylül 2011) 4 Eylül 2011 Ramazan Bayramı dönüşü.

TRT 1 ve TRT Haber Kanalları

Trafik ve yol güvenliği ile ilgili haberlerin her iki kanalda da yayınlandığı görülmektedir. Altı ay boyunca yayınlanan toplam 14 haberin tamamı da kaza/sıradan kaza haberidir. Bu haberlerde, haberler ortalama 45 saniye ile 2 dakika arasındaki sürelerde yayınlanmıştır. Haberlerde kaynak belirtilmemiştir. Haberlerin tamamında kaza yeri, tarihi, kaza nedeni, olay, yaralı ve ölü durumları

ile ilgili kısa bilgiler yer almaktadır. Haberlerin veriliş tarzında yoğun bir öykümeden ve dramatik anlatımdan bahsetmek mümkün değildir. Haberlerin verilişinde çoğunlukla karamsar/kötümser bir ton hâkimdir ve eğitime yönelik unsurlar bulunmamaktadır. Haber metni; kaza, ölü, yaralı sayısı ve kazanın gerçekleşme biçimi ve sonucunu içeren bilgilerle kurulmuştur.

Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye medyasında “trafik ve yol güvenliği” ile ilgili 2011 yılı içerisinde Nisan-Eylül ayları arasında yayınlanmış olan haberler, haber metinleri (öyküleri) ve televizyon haberleri üzerinden yapılan çözümlenmeler sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Ajans kaynaklı, muhabir sayısının az olduğu *klîşe/kalıplaşmış/tek tipleşmiş* bir habercilikten söz edilebilir.
- Haber metinleri, metinlerde kullanılan kelimeler, ton, vurgular ve öyküleme biçimleri birbirinin aynısıdır. ‘Trafik Canavarı’ deyiminin sık sık kullanılması bu klîşe haberciliğin en açık örneğidir.
- Yazılı basın, görsel basına oranla trafik ve yol güvenliği haberlerine daha çok yer vermektedir. Televizyon haberlerinin sayısı, yazılı haberlere göre daha azdır.
- İlk sırada kaza haberleri yer alırken onu bilgilendirici haberler, facia haberleri ve bilanço haberleri izlemektedir.
- Eğitici haber sayısı azdır. Ama bilgilendirici haberlerin, kaza haberlerinin hemen arkasından geliyor olması basının bu yöndeki duyarlılığını ortaya koymak açısından önemlidir.
- Fotoğraflar, haberi destekler nitelikte kullanılmaktadır.
- Haberin köşe yazısı formatında verilmesi veya köşe yazıları içerisinde işlenmesine rastlanmamaktadır.
- Trafik ve yol güvenliği konularında olayları irdeleyen, tartışan haberler oranı düşüktür. Haberler genelde kazayı anlatmanın, yaralı ve ölü sayısı belirtmenin ötesine geçmemektedir. Bu da analitik ve çözüm üretici bir haberciliğin Türk medyasında yeterince yaygın olmadığını göstermektedir.
- Trafik ve kaza haberlerinin özellikle bayram zamanlarında daha yoğun verildiği dikkati çekmektedir. Verilen haberlerde uyarıcı iletilerin yoğunluğu da dikkat çekicidir. Bu da medyanın bir yanıyla kamusal sorumluluk yanını göstermektedir.
- Trafik konulu haberlerde haber aktörleri çoğunlukla sıradan insanlardır. Bu da haberin inşasının gerçek olaylar üzerine kurulması ve gündelik yaşamın içerisinde alınmasından dolayıdır.

• Televizyon haberlerinde ilk sırayı kaza/sıradan kaza haberleri almaktadır. Televizyon haberlerinde eğitime yönelik, irdeleyici haberlere rastlanmamıştır. Televizyon haberlerinde de klişe bir haber metni ve habercilik anlayışı görülmektedir.

Sonuç olarak Türkiye’de geleneksel ana akım medyada trafik ve yol güvenliğine ilişkin çıkan haberler; nesnel, sorgulayıcı, bilgi veren nitelikten daha çok trajik öyküleme, sansasyonel ve rakamlar içine sıkıştırılmış biçimde yer almaktadır. Hiç kuşku yok ki bu anlayışın değiştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde çözüm önerilerinde bulunmak için medyanın içeriklerinin ortaya konulması önem taşımaktadır. Trafik ve yol güvenliği ile ilgili çalışmalar, medya ile de sınırlı değildir. Trafik alanında üretilen politikalar, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin çalışmaları, bu alanda faaliyet gösteren tüm kişi ve kurumlar ve deneyimleri de alanın iyileştirilmesi, dönüştürülmesinde önem taşımaktadır.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu trafik ile ilgili 2002 yılından bu yana yapılan çalışmalardan elde edilen verilerle benzerlikler göstermesidir. Yani on yıllık bir zaman diliminde Türkiye’de trafik ve yol güvenliği ile ilgili haberlerin ana akım medyada sunumunda fazla bir değişiklik gözlenmemiştir. Medyanın klişeleşmiş habercilik anlayışını değiştirmesi gerekmektedir. Bugün ağırlıkta olan ‘olay haberciliği’ yerine bilgiye dayalı ‘süreç haberciliği’nin yapılması gerektiği açıktır. Trafik ve yol güvenliği ile ilgili haber, köşe yazıları ve tüm medya içeriklerinin sürekli, doğru ve yeterli bilgiye dayanan, toplumsal sorumluluk bilinci içerisinde oluşturulması gerekmektedir. Haberlerde bazı unsurların yok sayılarak bazı unsurların yanıltıcı şekilde öne çıkarılması şeklindeki anlayış değişmelidir. Konuyla ilgilenen köşe yazılarının oranında da on yıllık süreç içinde göze çarpan bir değişiklik olmamıştır. Toplumun kanaat önderleri konumunda olan köşe yazarlarının da trafik ve yol güvenliği konularında daha duyarlı ve sorumluluk bilincinde hareket etmeleri gerekmektedir.

Kaynakça

- Arıkan Öztürk, E. (2016). “Türkiye’deki İllerin Trafik Risk Endeksi”. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*. 22(6). 405-412.
- Aziz, A. (2003). *Araştırma Yöntemleri Teknikleri ve İletişim*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Başköy, F. (2005). *Medyadaki Trafik Konulu Haberlerin İçerik Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ekici, A. (2006). *Trafik Kazası Haberlerinin Medyada Sunumunun Cumhuriyet, Hürriyet ve Zaman Gazetesi Örneklerinde İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Geray, H. (2004). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Hansen, A. (2003). “Content Analysis”. (S. M. Çebi, çev.). *Mass Comunication Research Methods*. New York: New York University Press.

İrvan, S. ve Çınarbaş, S. (2002). *Türk Basınında Yer Alan Trafik Haberlerinin Analizi*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları.

Yüksel, E. (2002). "Yerel Medya Çalışanlarına Uygulanan Bir Trafik Kazası Haberi Sınavının İçerik Analizine Dayalı Değerlendirmesi". İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. 1(12).

Ek: 1. İçerik analizi tablosu

Değerlendirme Kriteri	Gazete		Gazete Toplam	Televizyon
	Hürriyet	Türkiye		TRT
HSA (Haber Sayısı) (adet)	103+4 (köşe yazısı)	26	133	14
HBA (Haber Başlığı) (adet)	107	26	133	-
HKA (Haber Kaynağı) (adet)	6 (Ajans/ Muhabir)	26 (Ajans/ Muhabir)	32 (Ajans/ Muhabir)	-
HTA (Haber Tarihi) (adet)	106	25	131	14
HAK (Anahtar Kelimeler)	kaza, yaralı, ölü	kaza, yaralı, ölü	-	kaza, yaralı, ölü
HTÜ (Haberin Türü) (adet)	82 kaza 19 bilgi 1 facia 1 bilanço	22 kaza 3 bilgi 1 bilanço	104 kaza 22 bilgi 1 facia 2 bilanço	14 kaza
HUZ (Haberin Uzunluğu)	30-70 kelime ve 100 kelime üstü	30-70 kelime ve 100 kelime üstü	-	45 saniye -2 dakika
HYE (Haberin Yeri) (adet)	102 Hürriyet Ankara 5 Hürriyet	10 Tür.Ank 7 Tür.Haber 4 Tür.Ak- deniz 3 Tür.An- talya 1 Tür.Adana 1 Tür.İzmir	112 Gazete 21 Yerel Gazete	14 TRT Haber

Değerlendirme Kriteri	Gazete		Gazete Toplam	Televizyon
	Hürriyet	Türkiye		TRT
HYK (Haberî Yapan Kişî/Kurum)	DHA/AA/İHA	İHA	-	TRT HABER
HMU (Haber Metni Unsurları)	kaza, ölü, yaralı	kaza, ölü, yaralı	-	kaza, ölü, yaralı
HBV (Haber Başlığı Vurgusu)	kaza, ölü, yaralı	kaza, ölü, yaralı	-	kaza, ölü, yaralı
HTO (Haberin Tonu)	kötümser	kötümser	-	kötümser
HFK (Haberde Fotoğraf Kullanımı) (adet)	45	15	60	-
HDS (Haberde Drama/ Öyküleştîrme Derecesi)	orta	orta	-	-
HEU (Haberde Eğitim Unsurları)	denetim, ceza	ders, eğitim	-	-
HYU (Haberde Yerel Unsurlar)	bayram	bayram	-	bayram